

TRGOVSKE ZVEZE ŠKOF JE LOKE Z REKO
V LUČI NOTARSKE KNJIGE ANTONA DE RENNO DE MUTINA
(1456—1461)

Državni arhiv na Reki hrani dragoceno notarsko knjigo, ki zajema čas od 1456 do 1461. Knjiga vsebuje bogate podatke o trgovskih zvezah bližnjega in daljnjege reškega zaledja s tem pristaniščem ob Kvarneru. Mimo drugih slovenskih trgovskih središč je v tem viru zlasti močno zastopana Loka. Notarska knjiga vsebuje seveda le podatke o trgovanju, kolikor je šlo za odprte račune. Zato moremo na podlagi tega vira samo slutiti, kolikšno je bilo celotno trgovsko udejstvovanje. Navzlic temu so podatki neprecenljive vrednosti, in to za Loko tem bolj, ker ni v sicer številnih in bogatih virih, ki so nastajali skozi stoletja zlasti ob upravnih zvezah med loškim gospodstvom in zemljiškim gospodom v Freisingu, trgovsko udejstvovanje Loke na daljavo v tem času tako rekoč nič upoštevano.

Celotno gradivo notarske knjige je danes preko objav zelo lahko dostopno. Podatke za dobo od 1457 do 1444 je objavil malo pred prvo vojno Silvino Gigante,¹ ki je pritegnil k objavi med obema vojnoma še nadaljnje tekste za 1445—1446.² Po drugi vojni je z delom nadaljeval Mirko Zjačić in v treh zapovrstnih letnikih Vjesnika Državnog arhiva u Rijeci pod naslovom Knjiga riječkog kancelara i notara Antuna de Renno de Mutina, 1456—1461 napravil dostopno širši javnosti še preostalo gradivo.³

Notarska knjiga se loči od arhivalij, ki so nastajale v pisarnah loškega zemljiškega gospodstva, po načinu pisanja krajevnih in osebnih imen. Medtem ko so v pisarnah nemško vzgojenih nameščencev pisali naša imena z nemškimi prevodi ali v popačenih oblikah, je n. pr. Loka v notarski knjigi na nekaterih mestih označevana s slovenskim izrazom kot Schofaloča (1457), Schofiloča (1441) in Schofiloco (1441); srečamo pa v viru mimo običajne oblike Lach tudi povsem slovensko označbo Loča. Da gre pri teh imenih res za našo Loko, dokazujejo primeri, kjer sta v isti sapi omenjeni obe obliki, n. pr. Schofiloča in Lach (1441). Enako nakazujejo to lokalizacijo tudi posamezni primki, ki jih sicer poznamo kot loška imena (n. pr. Blagonam de Lach,⁴ Skuben⁵). Prav tako srečamo tudi krajevno ime Selča,⁶ od koder sta bila trgovca Nicolaus Čanetich (1442, 1445) in Nicolaus Mat (1459). Ker je Nicolaus Čanetich 1459 dvakrat označen s pristavkom »de Lach«, za Mata pa vemo iz drugih virov, da je potekal iz vrst železnikarskih fužinarjev,⁷ je jasno, da označuje vir z imenom Selča Selško dolino oziroma Železnike.

Podobno podaja naš vir tudi osebna imena loških trgovcev v dokaj pristni obliki. Statistika teh imen narekuje prav zanimive zaključke. V celoti naletimo v razdobju 1457—1461 na 45 različnih posameznikov s freisingškega

ozemlja. Dvanajst jih označuje vir le s krstnim imenom: Gaspar, Lucianus, Jacobus, Tomasius, Laure, Osboldt, Osualdus, Martinus, Clemen, Franciscus, Osterman, Cancianus. Sama krstna imena nam glede na narodnost nosilcev seveda ne morejo dati nobenega odgovora. Podobnega značaja so glede na vrednotenje narodnostnega izvora imena, ki kažejo na prvotno stanovsko pripadnost; v tej zbirki naletimo na tri taka imena (Messar; Sostar, Soster; Chramar, Cramer). Izvor dveh imen mi je nejasen (Fainar, Pirlart). Ime železnikarskega fužinarja Čanetich je romanskega izvora s slovensko končnico: na isto poreklo kaže ime Bonferdini. Od ostalih imen so le štirje priimki nemškega izvora: Arar, Carar = Harrer; Chluch; Bolder Sailer Dolter; Plumssa = Plumschein.⁸ Pri vseh drugih imenih gre za slovenski izvor: Soch; Čerch, Zerch (Tscherkh);⁹ Sodignidam, Sadgnidam; Schurianač, Scurianač; Cudo Xelexo (=hudo železo), Terdo Selexo (=trdo železo); Bobach; Scuben, Schuben; Pinčich, Pincho, Pinçho; Maçach; Viçach, Biçach; Blagonam; Slaticurač, Slatichurač, Xlatichurač, Slati, Stlachurač; Tome; Prasnovrechie (=prazna vreča); Chos, Chossich; Matiçicho; Clobuçich; Arel; Chonç. Nesporno prevladovanje slovenskih rodbinskih imen jasno izpričuje prevladujoč slovenski karakter med temi loškimi trgovci sredi 15. stoletja, kar je toliko bolj značilno, ker gre pri navedenih primerih za premožnejšo meščansko plast, kjer bi prej pričakovali tujo nemško infiltracijo kot pa pri malem meščanu, ki se je prav gotovo v večini primerov obnavljal iz sosednjega loškega kmečkega podeželja. Slovensko zvane tudi nekatera krstna imena, kolikor niso vpisana v latinski obliki (n. pr. Juri, Janes, Jernei, Jarnei, Osboldt).

Ob teh zapisih pa naletimo še na neko drugo značilnost. Med imeni srečamo trgovca Prasnovrechie. Proti koncu 15. stoletja je živel v Loki Peter Larensakh, ki mu je pripadala cajnarica, katero je imel 1507 Peter Wretscha.¹⁰ Primerjava teh imen jasno kaže, da je Peter Wretscha istoveten s Petrom Larensakhom; ime Larensakh je pa samo nemški prevod slovenskega izraza Praznavreča. Navedeni primer dokazuje, da nemški zapisovalec ni prevajal samo krajevnih imen, nego tudi priimke. Tako tudi marsikateri navidezno trdni nemški priimek še ne more veljati kot dokaz, da je izšel njegov nosilec iz vrst nemškega prebivalstva.

Da so bili med loškimi trgovci tudi posamezniki, ki jim trgovanje ni bil edini poklic, dokazuje primer pomembnega trgovca Ožbalta, ki je bil v skladu z notarsko knjigo mlinar, medtem ko poimenovanje trgovca Messarja oziroma Sosterja verjetno ne označuje poklica, temveč gre zgolj za priimek.

Med *trgovci na Reki*, s katerimi so trgovali Ločani, srečamo najrazličnejše posameznike, ki sodijo le deloma med reške meščane; pa tudi med temi niso osamljeni tisti, ki so se tja šele nedavno priselili. Med te spada n. pr. reški meščan Martinus Cerdi de Labaco (iz Ljubljane). Nekateri trgovci, kot Iurchus de Dreuenico (Drvenik), Nicolaus Tomasini de Caldana de Veglia (Krk), Michael Radolich de Subenico (Sibenik), so potekali z našega primorskega oziroma otoškega ozemlja, izjemoma tudi iz južne Nemčije (Johannes Francus de Constantia). Najštevilnejši so bili mimo reških domačinov pač trgovci iz Italije. Največ Italijanov je bilo iz mesta Fermo (Adam de Firmo, Ricardus Lodouici de Firmo, Petrus Marinus condam Rimidii de Firmo, Bartolomeus Matiucii de Firmo, Bartolomeus condam Antonii de Firmo), dalje iz Pesara (Castelinus Johannis, Antonius filius ser Santis), iz Fano v Abrucih je potekal Franciscus Petri, iz Ortone Abrucius Cole, iz Firene Dominicus de Fantonis, iz Benetk Lodovicus Salomonis, ki, sodeč po imenu, ni bil daleč od

židovskega rodu, iz Apulije Johannes de Sancto Seuero de Appullia. V družbo teh trgovcev spadata še Rafael condam Francisci de Fossambruno in Chirinus de Grimariis.

Celotna trgovina med Loko in Reko je bila navezana izključno na *tovorjenje* s konji, ki so nosili nekako po 2¹/₂ do 3 funtne cente (t. j. à 56 kg) blaga, nameščenege v sodčke. Iz notarske knjige je razvidno, da so posamezni trgovci naenkrat dobavili na Reko po več milenijev blaga. Ker je milenij obsegal po deset funtnih centov, t. j. 560 kg, je moral imeti trgovec za vsak milenij na razpolago po 3—4 tovorne konje. Tako je šlo pri količkaj večji količini blaga na enega trgovca lepo število otovorjenih konj, pri čemer je bil seveda navezan na pomagače. Iz varnostnih razlogov so trgovci radi potovali v družbi. Tako se je n. pr. 15. julija 1444 pojavilo na Reki vsaj pet loških trgovcev, ki so prodali za preko 216 dukatov železa (str. 382—384),¹² kar je predstavljalo vsaj preko 15 milenijev blaga, ki ga je prenašalo okoli 45—60 konj. Še večjo loško družbo srečamo v notarski knjigi 26. aprila 1445, kjer so tega dne zabeleženi loški trgovci Pineho, Maticicho, Chluch, Soster, Clobučich, Arel in Čanetich (str. 56—58).

Iz virov ni mogoče ugotoviti, po kateri *poti* se je promet odvijal. Mogoče tovorniki niso potovali preko Ljubljane, temveč po Poljanski dolini preko Lučen na Vrhniko, kjer so dosegli srednjeveško prometno žilo, ki je vodila iz Ljubljane preko Vrhnike, Logatca, Planine, Postojne, Knežaka, Rupe na Reko.¹² Stroški za tovorjenje seveda niso bili majhni. Razdalja med Loko in Reko je bila tolikšna, da so tovorniki morali v eni smeri vsaj trikrat prenočiti.¹³ Trgovskih poslov na Reki tudi niso mogli opraviti preko noči. Iz notarske knjige je razvidno, da so se posamezniki tam mudili vrsto dni. Zato nas ne preseneča pojav, da je imel n. pr. loški trgovec Sadgnidam na Reki svojo hišo, ki je kasneje prešla v last Adama iz Ferma in jo je od njega spet kupil Ločan, trgovec Osualdus (1444, str. 385).

Mestoma naletimo na pojav, da sta se po dva in dva trgovca povezovala kot *družabnika*. Tako se omenjata 1441 kot družabnika (socii) Janes Messar in mlinar Osboldt, ki sta dobavila Castelinu iz Pesara zajetno količino železa v vrednosti 150 dukatov (str. 255—256). Podobno nastopata kot družabnika Ločana Jurij Chluch in Mihael Pinčoho leta 1440, v letu 1447 pa celo dvakrat, ko sta skupno nabavila dokajšnjo količino olja (str. 195; 131, 147). Še bolj je zanimiv primer iz 1441, ko se je loški trgovec povezal kot družabnik s tujim podjetnikom. Po pogodbi je namreč tedaj Johannes Francus de Constantia, ki se 1440 omenja kot prokurator ministeriala Martina Raunacherja na Reki (str. 164), izročil Gašperju, sinu pok. Jachlina iz Loke, 31 dukatov kot obratni kapital za trgovanje v prihodnjih treh letih in štirih mesecih, pri čemer naj bi bila oba pogodbenika enakomerno soudeležena pri dobičku oziroma škodi. Gašperja bi sicer vezala samo dolžnost, da mora mimo urejenega opravljanja trgovskih dolžnosti v tem času na zahtevo dva do trikrat po 14 dni služiti Johannesu. Nadzorstvo nad Gašperjevim poslovanjem je Johannes poveril prokuratorju Johanu Barlechu, ki je 1440 označen kot tesar na Reki (str. 164). Kolikor Gašper ne bi zadovoljil, bi moral le-ta Barlechu že prej vrniti zaupani denar, sicer naj pa napravi obračun po preteku pogodbene dobe. V primeru pa, da bi Johannes prej umrl, naj Barlech po preteku roka izroči polovico osnovne glavnice in Johannesovega dobička revežem, tretjino Johannesovega dobička naj dobi Gašper, ostali del osnovne glavnice in dobička pa naj porabi Barlech, kakor mu je lastnik naročil.¹⁴

Glavni predmet izvoza na Reko je pač predstavljalo *železo in železni izdelki*, za katere tedaj na freisinških tleh ni bilo zadrege. Saj je bilo v Železnikih že sto let razvito napredno fužinarstvo. Vendar so, sodeč po oznaki »ferrum bolatum de Auspergo« oziroma »... de Ospergo« in »... Vlspergo«, loški meščani deloma kupčevali tudi z železom, ki je nastalo na ozemlju turjaškega gospostva in je bilo očitno dokaj visoko cenjeno. Mimo tega je pa gotovo prihajalo v poštev tudi železo, ki so ga dobavljali, enako kot drugi slovenski poklicni sovrstniki, s Koroškega. Da železo kakovostno ni bilo vedno neoporečno, nakazuje n. pr. pogodba med Harrerjem in Micholichem iz 1459, po kateri naj bi Harrer dal v določenem terminu za nabavljeno olje železo; kolikor železo ne bi kvalitetno ustrezalo, bi moral Harrer dolg poravnati z denarjem (str. 127).

Med železnimi proizvodi so prednjačili žebliji, ki so bili glede na vrste dokaj raznoliki. Žebliji z ravnimi glavami (cum capitibus planis, 1445, str. 20) sodijo v skupino, ki jo Gašperšič uvršča med loške dvokrilne žeblje z nizko, skoraj ravno in dokaj močno glavo.¹⁵ Dalje so omenjeni žebliji »a cessenaa« (1449, str. 225), čežini, ki pripadajo daljši, tanki vrsti.¹⁶ Žebliji »a quaterno« (1459, str. 136), »a quaterno a barcha« (1458, str. 375) spadajo lahko med »tratte« (daljši, tanki) ali pa »grosse« (krajši, debeli).¹⁷ Žebliji »a viginti quinque« (1440, str. 160) dokazujejo, da tudi loškim trgovcem niso bile tuje vrste, ki so jih ločili po moči in jih označevali s številkami, n. pr. 19, 20, 21 itd.¹⁸ Žebliji »ab equo« (1459, str. 136) so menda služili pri podkovstvu.

Poleg žeblijev naletimo pri loškem izvozu tudi na podkve (ferri ab equo, 1455, str. 185). Na Reko so prodajali tudi paličasto železo (virgulae, 1455, str. 272), ki je služilo za izdelovanje žeblijev (virgulae ferreae a clavis, 1455, str. 264) in je bilo tanke oblike (splagiæ ferri, 1454, str. 215; quadri siue splagiæ ferri, 1455, str. 279). Tja so tovorili med drugim kratke železne cevi (schiopeti ferrei, 1458, str. 95; schlopeti, 1457, str. 359), ki so služile kasneje za puške,¹⁹ dalje lemeže (vomeres, 1444, str. 392; 1455, str. 157, 185), okovje za okna in vrata²⁰ (bertadeli, 1445, str. 17), zobce za brano (? , dentes a pectine, 1449, str. 225) pa »gaca« (1444, str. 356), »quadreli« (milliaria tria quadrelorum, 1455, str. 272).

Cena železu je bila dokaj stalna. Skozi desetletja se je gibala med 10 in 14 dukati za milenij; spodnja meja je prihajala v poštev zlasti tedaj, ko so blago prodajali za gotovino. Lemeže so prodajali po 17 soldov (1455, str. 185), podkve po 7 liber 5 soldov (1 libra = 20 soldov, 1457, str. 31) za en funtni cent (1455, str. 185), žeblije »a quaterno a barcha« po 4 dukate za barilo, ki je merila pol sarcine (1458, str. 375). Za ostale železne izdelke cena loškemu blagu iz notarske knjige ni razvidna.

Medtem ko so loški trgovci prevažali v skladu z notarsko knjigo na Reko le železo in železne izdelke, so tovorili domov v največji meri *olja*. Osnovna mera za olje je bil navadno, kot za železo, milenij. V razliko z železom je cena olju silno nihala. Če je veljal milenij olja 1457 celo 54 dukatov (str. 31), je bilo mogoče dobiti isto količino olja 1441 za 36—45 dukatov, 1449 za 32 in 1455 celo za 26 dukatov.

Izven olja se omenja v tej zvezi le še *zafran* (pro croco id est čafrano, 1455, str. 275; 1458, str. 364; pro croco uel čafrano, 1458, str. 375) in v povsem osamljenih primerih *sukno* (pro panno, 1457, str. 31) ter *fige* (1458, str. 375), ki jim je bila cena 6 liber za centenarij.

V največji meri je šlo za *zamenjevalno trgovino*, pri kateri so račune deloma sproti poravnali, deloma pa kupčijo kreditirali. Iz notarske knjige je moč razbrati, da so bili med *upnike* uvrščeni tako reški kot loški trgovci. Reški trgovci so navadno kreditirali olje, niso pa osamljeni primeri, da so dajali Ločanom za dobavo blaga tudi posojilo v denarju. Tako je prejel na primer Cerch 1457 od Adama de Firmo 10 dukatov v gotovini; pri tem se je obvezal, da bo upniku v petih tednih dobavil 8 milenijev dobrega turjaškega železa, in sicer 5 milenije za gotovino po 12 dukatov, 5 milenijev pa po 15 dukatov za olje, ki ga bodo obračunali po dnevni ceni (str. 28). V nekaterih primerih so si reški trgovci kot upniki pridržali pravico, da ob vračanju dolga lahko izbirajo med predmeti (železom ali žebli) oziroma denarjem, če jim cena ne bi ustrezala (n. pr. 1441, str. 205).

Med *najbolj obremenjenimi loškimi trgovci* je bil pač *Jakob Harrer*, ki je sicer kreditiral reškemu sodniku Damianu železo, in to leta 1457 za 45 dukatov (str. 17—18), 1459 pa za 14 dukatov 4 libre (str. 127), a je bil sicer stalno zadolžen. Med upniki se omenja reški sodnik Nikolaj, ki mu je bil Harrer dolžan leta 1457 za olje 52 dukatov 41 soldov (str. 54); naslednjega leta je Harrer obljubil Nikolaju, da mu bo za dolg na račun olja v višini 56 dukatov dobavil ustrezno količino železa (str. 61). Še istega leta si je v decembru izposodil pri Nikolaju 15 dukatov. Ob tej priložnosti se je obvezal, da bo do prihodnjega pusta pri upniku nabavil določeno količino olja po dnevni ceni; kot protivrednost za olje je bil Harrer obvezan prodati upniku ustrezno količino železa po 15 dukatov za milenij, medtem ko je bila za ostalo železo določena cena 12 dukatov (str. 91). Naslednjega leta (1459) je bil Harrer zadolžen tudi pri sodniku Mauru Vidonichu: v marcu je znašal njegov dolg za olje 21 dukatov 96 soldov, za kar se je obvezal, da bo dobavil do sv. Jurija ustrezno količino železa po 15 dukatov (str. 105). Štiri mesece nato si je pri Vidonichu izposodil gotovino v višini 10 dukatov (str. 122). Naslednjega meseca se je zadolžil pri sodniku Nikolaju Micholichu, in sicer za olje v višini 55 dukatov 65 soldov; tedaj je obljubil, da bo dobavil ustrezno količino dobrega železa do sv. Michaela: kolikor železo ne bi bilo kakovostno, bi moral v tem terminu plačati dolg v denarju. V naslednjem letu (1440) najdemo Harrerja spet med dolžniki. V marcu se je zadolžil pri Ricardu iz Ferma v višini 51 dukatov 14 soldov za olje: po upnikovi izbiri bo moral v določenem času dobaviti ustrezno količino dobrega železa ali žeblje (str. 160). Malo kasneje je v dveh obrokih kupil olje pri sodniku Nikolaju Micholichu, za kar se je prvič obvezal, da bo dobavil železo (str. 172—175), drugič, da bo dolg v višini 51 dukatov 28 soldov poravnal z železom ali z denarjem po upnikovi odločitvi (str. 175). Tudi 1441 ni bilo drugače. Tedaj se je Harrer zadolžil pri Nikolaju Micholichu oziroma Adamu iz Ferma na račun olja za 69 dukatov, kar naj bi kril z dobavo železa oziroma žebljev (str. 219—220). Ta dolg je bil v višini 38 dukatov še 1445 nepokrit (str. 315, 320—321).

Na splošno so pa vendar bili *loški trgovci v večji meri med upniki* kot med dolžniki, in sicer za dobavo železa oziroma železnih izdelkov, pri čemer so se morali navadno obvezati, da si bodo na ta račun v določenem terminu pri dolžniku nabavili olje, bodisi po vnaprej določeni ceni, bodisi po dnevni ceni. V taki zvezi srečamo v notarski knjigi pač najčešče *Janeza Scubena*, in sicer v razdobju 1440—1452. Le enkrat je Scuben vpisan kot dolžnik za vsoto 50 dukatov 16 soldov, ki jo je ostal dolžan sodniku Nikolaju Micholichu za olje in se je obvezal dolg poravnati z železom (1449, str. 287—288). Sicer pa

je bil Scuben vedno upnik. Medtem ko je šlo včasih le za manjše vsote, mu je ostal Ricardo iz Ferma 1440 dolžan 180 dukatov (str. 152—153). Skupna vsota vseh pri Scubenu vpisanih dolgov se je v razmeroma kratkem času dvanajstih let gibala v višini blizu tisoč dukatov, kar je vse šlo na račun dobavljenega železa.

Drugi loški trgovci Scubena glede kreditiranja sicer niso dosegali, vendar niso osamljeni primeri, da je šla vrednost po posameznikih dobavljenega kreditiranega železa v stotine dukatov. Med temi izstopa n. pr. mlinar Osualdus, ki je v družbi z Janezom Messarjem v juliju 1441 kreditiral Castelinu iz Pesara za 150 dukatov železa (str. 255), pet let kasneje pa sam z dobavo železa in žebeljev zadolžil sodnika Maura Vidonicha za vsoto 146 dukatov (str. 105 in 106), pri čemer puščam ob strani razne manjše dobave. Z velikimi dobavami je izstopal tudi Nikolaj Čanetich, loški meščan in železnikarski fužinar, kateremu je ostal dolžan sodnik Nikolaj Micholich 15. julija 1459 za dobavo 15 milenijev železa veliko vsoto 195 dukatov (str. 121), oziroma 26. aprila 1445 sodnik Mateus, sin pok. Donata, 85 dukatov za železo in želje (str. 58).

Pri kreditiranju so se hoteli trgovci temeljito zavarovati. Za vse odprte račune so sklepali pogodbe pred notarjem, in to ne le v pričlo obeh pogodbenih strank, temveč so pritegovali tudi po več prič, ki so jih klicali tudi k poravnavanju dolga. V pogodbo so vnašali razen podatkov o vrsti, količini in vrednosti dobavljenega blaga predvsem enako točna določila o blagu oziroma denarju, ki ga mora dolžnik upniku dobaviti v točno terminiranem času. Večkrat je bila dobava blaga razdeljena na dva termina. Termin je navadno obsegal dobo nekaj mesecev; le izjemni so bili ekstremni primeri kot 15 dni (1442, str. 265) ali 4 leta (1445, str. 395). Običajno so se držali terminov, ki so bili v navadi tudi pri dajatvah, kot dan sv. Jurija, sv. Mihaela, sv. Martina, božiča ipd. Ko je bil dolg poravnan, so pogodbo prečrtali ter pripisali datum k ugasli pogodbi. Iz teh datumov je razvidno, da so se le deloma točno držali terminov, navadno so jih pa prekoračili, včasih celo za več let.

Proti prekoračenju termina so se upniki skušali zavarovati z določili o *obrestih*. Najpogosteje je bila dodana klavzula »sub pena quarti«, t. j. zaračunavanje 25 %. V posameznih primerih naletimo na še hujše sankcije. Tako se je n. pr. 21. septembra 1447 Johannes Iagnač obvezal, da bo poravnal upniku Scubenu dolg v višini 42 dukatov 7 soldov do sv. Jurija prihodnjega leta, sicer bo moral plačati 25 % obresti in po 1 dukat za vsak dan, ko se bo upnik zadrževal na Reki zaradi izterjevanja (str. 175). Naletimo tudi na klavzulo, da bo treba ob prekoračenju termina plačati dvojno ceno (1445, str. 15). Najizrazitejši primer glede denarnih sankcij je zabeležen 26. aprila 1442, ko se je Vitus Matronich obvezal, da bo poravnal Nikolaju Čanetichu dolg v višini 50 dukatov v 15 dneh, sicer bo dolg narastel na 100 dukatov. Pogodba je bila prečrtana šele 18. aprila 1443 (str. 265).

Istočasno pa so upniki zahtevali tudi primerna *jamstva*. Dolžniki so jamčili s posameznimi parcelami, hišami, pa tudi s celotnim premoženjem in nepremičnim premoženjem. V nekaterih primerih so k temu pritegnili tudi sorodstvo. Često so se posluževali tudi porokov. Niso bili redki primeri, da so poroki plačevali dolgove za svojimi varovanci. Tako se omenjata n. pr. loška trgovca Jurij Chluch in Mihael Pinčcho 1447 kot poroka za Ločana Jurija Schurianaca (str. 152), medtem ko je leto dni prej Ločan Lucianus na isti dan plačal kot porok za Chlucha 15 dukatov 40 soldov (str. 94), za Pinčchoja pa 11 dukatov 95 soldov (str. 95). Nekaj let nato (1450) se omenja kot porok za

Chlucha Ločan Jarnei Clobučich, ki je jamčil z vsem svojim premoženjem za plačilo dolga v višini 20 dukatov 82 soldov (str. 295).

Navzlic vsem pogodbam in jamstvom pa je odplačevanje dolgov neredkokrat potekalo zelo komplicirano, kar naj ponazori naslednji primer. Krojač Vitus je ostal 31. maja 1447 dolžan Scubenu za železo 30 dukatov 37 soldov; po pogodbi naj bi poravnal dolg do naslednjega božiča, obenem pa se je obvezal, da bo za vsak dan zamude plačal po en dukat za škodo, stroške in obresti. V soglasju s sinom, duhovnikom Aleksandrom, je zastavil sinovo hišo (str. 158). Še pred potekom roka je 24. novembra 1447 Scuben dolžniku nabavil novo količino železa, spričo česar je dolg narastel na 42 dukatov, kar je bilo treba dokončno poravnati do prihodnjega sv. Jurija. Kolikor bi ne zadostovala zastavljena sinova hiša, je bil dolžnik pripravljen jamčiti še z drugim premoženjem (str. 184). Toda ko je 17. avgusta 1448 dolg še vedno znašal 42 dukatov, sta stranki sporazumno določili dan naslednjega sv. Mihaela za končno likvidacijo. Navzlic vsem pogodbam je dolg ostal odprt še 12. novembra 1448, ko je bil Vitus zadolžen že za 57 dukatov. Tedaj je bilo dogovorjeno, da je treba dolg poravnati v treh mesecih, sicer zapade Aleksandrova hiša, v kateri je prebival Vitus, hiša v Dolcu in vinograd v Plasi (str. 212). Navzlic takšnim jamstvom je bil račun 22. aprila 1449 še vedno odprt. Dotlej je dolg narastel na 60 dukatov, ki naj bi jih dolžnik enakomerno vračal v štirih letnih obrokih. Poleg prejšnjih jamstev sta bila pritegnjena kot poroka sin Aleksander in sodnik Maurus Vidonich. Kolikor bi se vračanje zataknilo, bi bilo treba celoten dolg naenkrat poravnati (str. 244). Kazno je, da je Scuben po dolgih letih končno le prišel do denarja, in to vsaj deloma na račun porokov, kar nakazuje vpis z dne 7. novembra 1451, ko mu je Aleksander izročil 30 dukatov na račun zapadlih anuitet (str. 109).

Obseg kreditiranja je bil iz leta v leto zelo različen. Upoštevajoč dolgove reških trgovcev za dobavljeno železo iz Loke, je bila dosežena rekordna vsota leta 1441, ko je dosegla višino 460 dukatov (str. 203—249). Če računamo povprečno ceno železa na 12—13 dukatov za milenij, so torej tedaj loški trgovci prodali na kredit okoli 35—38 milenijev železa, t. j. okrog 17,5 do 19 ton, kar pa predstavlja le del loškega izvoza na Reko. Ker tovorniki tudi proti domu niso potovali prazni, nakazujejo podatki o prodanem blagu obenem količino predmetov, ki so jih tvorili iz Reke v Loko.

V skladu z notarsko knjigo je torej Loka tedaj zavzemala izredno važno mesto pri trgovanju z Reko. Ne glede na Ljubljano, ki je v viru dokaj močno zastopana, zaostajajo glede vpisov v knjigo vsi drugi kraji v Sloveniji daleč za Loko. Loška trgovina na daljavo seveda ni poznala samo smeri proti Kvarneru. V veliki meri je bila hkrati obrnjena naravnost proti Italiji. Pravi obseg te trgovine pa utegne odkriti šele študij v nekaterih italijanskih arhivih.

Opombe

1. Silvino Gigante, Libri del cancelliere, Monumenti di storia Fiumana II, 1912. —
2. Silvino Gigante, Libri del cancelliere, Fiume IX, 1931. — 3. III, 1955—1956 zajema dobo 1446—1450; IV, 1957 dobo 1451—1455; V, 1959 dobo 1455—1461. — 4. Loška fevdna knjiga (1425—1449), f. 57 (v Državnem arhivu v Ljubljani). — 5. Listina 14. avg. 1442 (v Državnem arhivu v Ljubljani). — 6. č beri kot c. — 7. P. Blaznik, O podeželski obrti na loškem ozemlju do začetka 16. stoletja, LR VI, 1959, str. 94. — 8. Računska knjiga 1457, f. 11' (München, Hauptstaatsarchiv, Freising Hochstift III, A/4, No. 70. — 9. Računska knjiga 1457, f. 11' (München, Hauptstaatsarchiv, Freising Hochstift III, A/4,

No. 70. — 10. P. Blaznik. O obrti v Škofji Loki v srednjem veku. LR VII. 1960. str. 81. — 11. Citirane strani se nanašajo na ustrezno objavo. — 12. Prim. M. Kos, Zgodovina Slovencev, zemljevid o glavnih prometnih potih, str. 240. — 15. Prim. F. Gestrin, ZČ V, 1951, str. 577. — 14. Str. 208—209; M. Zjačić, III, str. 38. — 15. J. Gašperšič, Loški žebli in žebljariji, LR IV, 1957, str. 56. — 16. J. Zontar, O našem starem žebjarstvu, LR II, 1955, str. 85. — 17. J. Zontar, o. d., str. 85. — 18. F. Tremel, Der Handel der Stadt Judenburg im 16. Jahrhundert, ZVSt 58, 1947, str. 114. — 19. Ustrezno tolmačenje mi je posredoval dr. J. Zontar, za kar mu velja iskrena zahvala.

Résumé

LES RELATIONS COMMERCIALES ENTRE ŠKOFJA LOKA ET REKA D'APRES LE MINUTIER DU NOTAIRE ANTOINE DE RENNO DE MUTINA (1456—1461)

Le minutier du notaire Renno de Mutina (1456—1461), conservé aux Archives nationales à Reka, donne des aperçus intéressants sur les relations commerciales très animées entre les bourgeois de Škofja Loka et les commerçants de Reka dont la plupart sont des Italiens. Il s'agit surtout des affaires d'échange. Les marchands de Loka envoyaient à Reka du fer et des articles en fer, tandis qu'au retour les voitures transportaient surtout de l'huile. Les factures étaient réglées seulement en partie en argent comptant; souvent, on se servait de crédit basé sur des garanties, et dans certaines années ces crédits atteignaient des sommes considérables. — Notre source donne également des renseignements précieux sur la nationalité des bourgeois de Loka. La prédominance incontestable des patronymes slovènes prouve qu'au milieu du XVe siècle la plupart des marchands de Loka étaient des Slovènes; c'est un fait assez caractéristique, puisqu'il s'agit des milieux bourgeois aisés; on s'attendrait plutôt à l'infiltration allemande qui y serait en effet plus plausible que dans la petite bourgeoisie, originaire dans la plupart des cas des environs ruraux de la ville.